

Смочко Наталія Михайлівна
доктор географічних наук, доцент
завідувач кафедри географії та суспільних дисциплін
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна

Глюдзик Галина Богданівна
методист географії та економіки
кабінету методики викладання природничо-математичних дисциплін
Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти
м. Ужгород, Україна

ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ НАУКОВО-ОСВІТНЬОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Науково-освітній комплекс регіону являє собою організовану систему інформаційних та економічних зв'язків, структури, сфери науки і освіти, а також ланки дослідно-експериментальних виробництв. До складу науково-освітнього комплексу входять: навчальні заклади, які здійснюють підготовку кадрів відповідно до державних напрямками розвитку науки, технологій і техніки; наукові установи, що реалізують наукову, експериментальну діяльність; інноваційні підприємства, що займаються впровадженням наукових ідей в практичну діяльність.

Особлива роль навчально-науково-інноваційних комплексів системи освіти визначається їх впливом на соціально-економічний розвиток регіонів, в яких вищі навчальні заклади складають основу науково-технічного потенціалу. Формування регіональних науково-освітніх комплексів повинно бути орієнтоване на рішення регіональних проблем і на проведення співфінансування науково-дослідної та інноваційної роботи інтегровано з органами державної влади. Наявний досвід функціонування вищої освіти в світі свідчить про наявність в зарубіжних країнах невеликого числа вищих навчальних закладів, які безпосередньо підпорядковані центральним органам влади і фінансуються державою.

Велика частина вузів підвідомчі місцевим органам влади або є приватними. На сучасному етапі розвитку суспільства науково-технічним ядром науково-освітнього простору регіону може стати науковий парк як інноваційна організаційна модель, яка інтегрує систему зв'язків між наукою, освітою й промисловістю та виступає своєрідним каталізатором формування наукомісткого сектора промисловості.

Зарубіжний досвід свідчить про те, що інтеграція науки, освіти і бізнесу сприяє отриманню значних додаткових коштів для вузів і наукових установ системи освіти від комерціалізації результатів наукових досліджень (яка при інтеграції може проводитися в більш короткі терміни), розвитку маркетингової і комерційної діяльності, розвитку інших форм, що

дозволяють залучити інтелектуальний потенціал в економіку і соціальну сферу країни і регіонів.

За визначенням Міжнародної асоціації наукових парків (International Association of Science Parks and Areas of Innovation) [1], науковий парк – це організація, якою керують професіонали, основна мета яких полягає в підвищенні добробуту своєї спільноти, завдяки підтримці культури інновацій, посиленню конкурентоспроможності компаній та установ, заснованих на знаннях.

Для досягнення цих цілей науковий парк стимулює та здійснює управління потоком знань і технологій між університетами, науковими установами, компаніями та ринками; полегшує створення й розвиток інноваційних компаній, створених через інкубацію та спін-оф-процеси; надає інші послуги разом з високоякісним простором і комфортним життям.

Відповідно до визначення Асоціації наукових парків Великобританії (The United Kingdom Science Park Association) [2], науковий парк – це організація, заснована на праві приватної власності, головною метою якої є підтримка start-up-компаній та інкубація інноваційних технологічних бізнесів, що швидко зростають, за допомогою:

- формування інфраструктури служб підтримки, що здійснюють співробітництво з агентствами економічного розвитку;
- підтримки офіційних і робочих зв'язків з університетом або провідним науково-дослідним центром;
- активного управління трансфером технологій і знань для розвитку бізнесу малих та середніх підприємств, розташованих на території парку.

Формування ж на базі університетів та наукових установ бізнес-інкубаторів та центрів трансферу технологій забезпечить необхідну підтримку фірм, що займаються впровадженням їх розробок, полегшить оформлення прав інтелектуальної власності, ліцензування та маркетинг отриманих патентів.

Проте з 16 технологічних парків, що увійшли до преамбули Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», на сьогодні пройшли в установленому порядку державну реєстрацію та успішно працюють вісім, із яких лише один створено на базі вищого навчального закладу – технологічний парк «Київська політехніка», зареєстрований у 2003 році [3].

Після набуття чинності Закону України «Про наукові парки» розпочався процес створення в Україні наукових парків навколо провідних університетів, зокрема в регіонах [4].

Аналіз Закону України «Про наукові парки» показує доцільність посилити в структурних схемах діяльності наукових парків взаємодію з регіональною владою. На це в законі перш за все акцентується при визначенні пріоритетних напрямків діяльності парків, а саме пріоритетні напрями діяльності наукового парку – економічно і соціально зумовлені наукові, науково-технічні та інноваційні напрями діяльності, що відповідають меті створення наукового парку, галузевому профілю та/або

спеціалізації вищого навчального закладу та/або наукової установи (які є базовими елементами наукового парку), враховують потреби регіону (території), в якому створено науковий парк. За основу структурних схем більшості парків береться вже апробована структурна схема наукового парку «Київська політехніка».

З 2011 року на території Карпатського регіону розпочато діяльність наукового парку «Ужгородський національний університет» [5].

За оцінками організаторів загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації програми створення даного наукового парку, склав 250, 00 тис. грн.

До його основних напрямків діяльності відносяться:

відбір найбільш значущих технологічних пілотних проєктів, що мають першочергове значення для промислового, аграрного, рекреаційного комплексів Закарпатської області;

трансфер технологій від власника науково-технічних розробок до виробника і споживача;

експертиза інноваційних науково-технічних розробок і технологій, пошук сфери їх застосування; надання послуг в сфері оформлення проєктної, науково-технічної та конструкторської документації проєктів;

підготовка, підвищення кваліфікації кадрів у сфері науково-інноваційної діяльності, трансферу технологій та інтелектуальної власності;

забезпечення прав інтелектуальної власності на інноваційну продукцію;

інформаційне забезпечення науково-інноваційної діяльності;

організація науково-технічних конференцій, семінарів, виставок та інших науково-просвітніх заходів [7].

Головні характеристики проєктів наукового парку «Ужгородський національний університет» наведено в таблиці 1.

Таблиця 1.

**Головні показники проєктів, що виконуються науковим парком
«Ужгородський національний університет»
(станом на 01.01.2020 р.)**

Назва проєкту	Напрямок, за яким виконується проєкт	Фінансування (співвідношення у %: бюджетні кошти / власні кошти / кошти, залучені з інших джерел)	Терміни виконання проєкту, роки
«Впровадження енергоощадних електронагрівних елементів нового покоління в бюджетній сфері»	Енергозбереження	100/0/0	2019-2020
«Система моніторингу з елементами доповненої реальності»	безпечна життєдіяльність людини	власні та залучені кошти	2018-2020

Проект по Програмі ENICVC «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна» 2020 «Нові рішення в сфері енергетики в Карпатському регіоні»	енергозбереження; альтернативні джерела енергії	–	2020-2022
«Впровадження сонячних джерел енергії на спорткомплексі УжНУ»	енергозбереження; альтернативні джерела енергії	0/40/60	2020-2022

** складено за [6]*

Дані наведеної таблиці засвідчують про те, що науковий парк «Ужгородський національний університет» розробляє національно важливі для соціально економічного розвитку карпатського регіону проекти. Але його діяльність можна було б розширити, а функціонування зробити успішнішим при збільшенні фінансування за рахунок коштів державного бюджету України. Це сприяло б зростанню ролі цього наукового парку як науково-інноваційної освітньої моносистеми, що здійснює значний вплив на соціально економічний розвиток Закарпатської області та Карпатського регіону загалом.

У перспективі формування і розвиток наукового парку «Ужгородський національний університет» повинні бути орієнтовані на вирішення регіональних та транскордонних проблем і на проведення співфінансування науково-дослідної та інноваційної роботи інтегровано з органами державної влади та місцевого самоврядування.

Враховуючи досвід функціонування наукового парку «Ужгородський національний університет» вважаємо за доцільне створити подібні структури при інших університетах Карпатського регіону. Їх формування повинно бути орієнтоване на рішення регіональних проблем і на проведення співфінансування науково-дослідної та інноваційної роботи інтегровано з органами державної влади, оскільки університети та науково-дослідні інститути є ключовими учасниками в якості постачальників наукових знань, таким чином вони відіграють важливу роль в розвитку регіонів, в яких вони функціонують не тільки через наукові та академічні кадри, а й шляхом створення нової культури в суспільствах для просування інновацій, що зумовлено регіональними потребами у процесах інтелектуальної спеціалізації та інституційних змін. Адже, за сучасних умов інформаційно-комунікаційної епохи розвитку суспільства, грандіозного за масштабами, інтенсивністю і всеосяжним характером глобалізаційних суспільних процесів та соціальних зв'язків на життєдіяльність як окремих територіальних соціумів, так і планетарної людської спільноти загалом посилюються вимоги до якісного рівня наукової діяльності як рушійної сили інтелектуально-інноваційного, світоглядного, соціально-економічного та соціокультурного прогресу суспільства.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>